

bete med. S:s politiska intresse tog sig även uttryck i att han 1902–03 ingick i kommittén för proportionellt valsätt till andra kammaren.

S:s stora insats var som folkbildare. Med hjälp av lektriser och sekreterare lyckades han ge ut en stor mängd populärt hållna arbeten i skiftande ämnen, främst inom områdena geografi och historia. Mycket lästa och uppskattade i samtiden var S:s *Jorden och människan* (1:a uppl 1884–87), *Geografiska eröfringar* (1908), *Svenska historien för svenska folket* (5 bd, 1915–25) liksom den tillsammans med Johan Bergman (bd 3) skrivna *Världshistorien berättad för folket* (1:a uppl i 7 bd, 1901–07). Såväl S:s språkliga behandling som hans idérikedom ansågs ovanlig.

Böckerna växte fram under diktering på eftermiddagarna efter det att dagens arbete för tidningen var klart. På helgerna var S ute på föredragsturnéer, som en eller ett par gånger om året utsträcktes till att pågå i någon månads tid. Som talare var S mycket eftertraktad. Han var ”föreläsaren framför andra”, som fick inbjudningar från folkhögskolor i hela landet. Sällan eller aldrig gjorde han sina åhörare besvikna. Efter att ha trevat sig fram till talarstolen fängslade den halvblinde S publiken genom ett livfullt framställningssätt som växlade observat mellan fakta och roande anekdoter. Humorn uteslöt inte ”djup blick på gångna tiders företeelser och på dagens aktuella frågor” (nekr i *Aftonbladet*).

S blev 1918 filosofie hedersdoktor vid Lunds universitet och hyllades vid sin bortgång 1921 som ”en ojämförlig agitator för vetandet” (nekr i SvD).

Handl:ar efter S (1 vol: brev, motioner från 1868 års riksdag m m) i Ridderstadiska arkivet, VaLA.

Tryckta arbeten (egna verk): Om kvinnans medborgerliga rättigheter. Sthlm: S Flodin, 1866. 63 s. 12:o. [I skriften återges S:s riksdagsmotioner i rättighetsfrågan 1859, 1862 och 1865 samt utskottsbehandlingen av dem. Ny tr 1867.]

Källor o litt: F Bremer, *Brev*, 4 (1920); [E Fries], C J S, af E F (*Tidskrift för hemmet* 1884); M Hofrén, *Kalmarstinget* (1963); P Hultqvist, *Försvar och skatter: studier i svensk riksdagspolitik från representationsreformen till kompromissen 1873* (1955);

Landstingsbygd: Kalmar läns norra landstings minnesskrift 1862–1962, ed H Stale (1962); T Nilsson, *Elitens svängrum: första kammaren, staten och moderniseringen 1867–1886* (1994); R Svensén, *Händelser och hågkomster från det gamla Aspeländ i Emådalen* (1972); *Svensk bondepolitik*, ed E Thermanius (1931); A Sörensen, *Det svenska folkundervisningsväsendet 1860–1900* (*Svenska folkskolans historia*, 3, 1942); E Thermanius, *Lantmannapartiet* (1928); *Tvåkammarriksdagen 1867–1970*, 2 (1985); H L Victorin, C J S (*Idun: praktisk veckotidning för kvinnan och hemmet*, 1892, nr 4); *Ålems socken: historia och beskrivning*, ed M Hofrén (1949). – *Emil S: G Aldén, Sociala livsverk: E S* (*Social tidskrift*, 1907); E S (H8D 16 okt 1910); E S, *De första frukterna på kunskapens träd (Hågkomster och livsinttryck*, 1, 1921); R Svensén, a a. – *Nekr över S i Aftonbladet* 30 maj, DN o SvD 31 maj 1921.

Esbjörn Larsson

med bidrag av *Jakob Christensson* (Emil S)

Svensk, Eva Agneta Helen, f 27 aug 1952 i Ål, Dal, d 14 juni 2003 i Stenbrohult, Kron. Föräldrar: sågverksarbetaren Erik Gotthard S o Maj Agnes Desideria Lundkvist. Studentex vid Hagaskolan i Borlänge 11 juni 71, studier i vävteknik vid Sätergläntan, Insjön, Dal, 73, genomgick yrkeskurs i vävning i Leksand 73–74, textilkonstnär vid Hildale Ranch, Kanada, 74–75, anställd vid Stockholms läns hemslöjd 76, vid Blekinge läns hemslöjd, mönsterritare o designer vid Jobs handtryck 79, specialelev på Textilinstitutet i Borås 79–80, mönsterritare för Ljungbergs textilttryck från 82, elev vid den högre hemslöjdsutbildn vid Handarbetets vänner, Stockholm, ht 86–vt 88, frilansande designer för Ikea från 87, grundade Agneta Svensk design 87, konstnärlig rådgivare för landstinget Kronoberg (lasarettet i Växjö) 94, formgivare för Skruf's glasbruk 96.

G 23 okt 1992 i Stenbrohult, m konstnären Nils Kenneth Johansson, f 8 juni 1946 i Växjö, son till bilreparatören Nils Erik Lennart J o bagaren Astrid Matilda Kristina Hall.

Agneta S hade sina rötter i Dalbygdens hemslöjd men vävde in hela världen i sitt arbete. Orientens mönster och antikens myter, peruansk fjäderkonst och japansk bambu flätades in i hennes mattor och tex-

AGNETA SVENSK
Foto Kenneth Johansson
Privat ägo

tila konstverk. Som formgivare ritade hon såväl glas som tapeter och meterveror för massproduktion, men hantverket utgjorde alltid kärnan i hennes skapande.

Att S skulle ägna sig åt det textila och konstnärliga stod tidigt klart. Född i Insjön i Dalarna växte hon upp med landskapets tradition av handarbete, allmogekonst och folkdräkter. Sommararbete på Jobs handtryck i Leksand gav inblick i det textila materialets möjligheter. Under ledning av syskonen Jobs handtrycktes här sedan 1944 färgmättade tyger av högsta kvalitet. De mönster som Lisbet och Gocken Jobs ritade rymde hela den svenska sommarängens blomsterprakt. Även S:s formspråk kom att präglas starkt av naturen, där den nordiska floran mötte Medelhavets olivblad liksom mer exotiska växtslag.

S:s utbildning var gedigen. Runt knuten i Insjön låg Sätergläntan, den anrika kursgård för slöjd och konsthantverk som grundats 1923 som vävskola, pensionat och hemslöjdsbutik. Under åren kom dess utbildningar att drivas i regi av först Hand-

arbetets vänner och därefter Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund. Här lärde sig S vävteknik 1973 för att följande år fortsätta med en yrkeskurs i vävning i Leksand.

Skolad i hembygdens levande kulturarv vidgade S horisonten då hon 1974–75 arbetade som textilkonstnär på Hildale Ranch i Kanada. På landets museer mötte hon för första gången de peruanska indianernas fjäderskrudar, och började experimentera med att väva med fjädrar. För henne gick respekten för hantverkets traditioner och kunskap hand i hand med lusten att pröva nya material och tekniker. Tillbaka i Sverige hittade hon så småningom en leverantör av vita fjädrar, vilka hon färgade själv och använde i sina fjädervävnader. Bland dem finns Mantel och Fjäderfäll i ull, lin och fjädrar från 1983, två av hennes tidiga offentliga verk för Landstinget Kronoberg och Växjö kommun. På lasarettet i Växjö breder sedan 1989 vävnaden Fjäderhamn ut sina enorma vingar med vita fjädrar, mot en vävd botten av vitt ullgarn. Det mörkare mittpartiet sträcker sig vertikalt likt en ryggrad eller ett livsträd, vävt i flossa med effektfulla inslag av tagel och sisal. Här möts ljus och mörker, i väven som i livet.

Efter hemkomsten från Kanada fördjupade och breddade S sin utbildning, först som specialelev på Textilinstitutet i Borås vid 1970-talets slut, för att några år senare gå den högre hemslöjdsutbildningen vid Handarbetets vänner i Stockholm. Handarbetets vänner hade grundats 1874 med syftet att ”förädla den svenska textila slöjden” och kom snart att utgöra en drivande kraft i bevarandet och utvecklandet av landets textilkonst och hantverk. För S blev Handarbetets vänner efter hand även en viktig samarbetspartner, då flera av hennes uppdrag kom att utföras i deras ateljé av skickliga väverskor. Det gäller bl a ett av hennes sista arbeten, textilierna till Åls kyrka i Dalarna från 2002.

Utbildningen varvades med praktik och samarbete med en rad av landets traditionsrika textilföretag och organisationer, däribland Stockholms läns hemslöjd och Blekinge läns hemslöjd. S återvände även till hemtrakterna och Sätergläntans kursgård liksom till Jobs handtryck, där hon redan 1979 haft uppdrag som designer och möns-

territare. I Dalarna praktiserade hon hos Wålstedts textilverkstad, som från starten 1918 spunnit sitt eget garn av ull från svenska lantrasfår. Likaså samlade hon erfarenhet hos Alice Lund Textilier, som sedan 1930-talet samarbetat med arkitekter och konstnärer framställandet av textilier och bildvävnader av högsta konstnärliga och hantverksmässiga kvalitet.

Under 1980-talets början ritade S flera mönster åt Ljungbergs textiltryck, däribland metervarorna Oliv (1982) och Krasse (1984), och senare Fikon (1993) och Ringblomma (1997). Här breder en både svensk och sydlandsk vegetation rytmiskt ut sig över tyget. För Leksands hemslöjd tog hon vid 1990-talets mitt fram de två mönstren Tremastarblomma och Brandgul lilja. Vid samma tid formgav hon även glas åt Skrufs glasbruk.

S:s största uppdragsgivare var Ikea, som hon 1987 börjat samarbeta med som frilansande designer. Närheten till företagets huvud- och designkontor i Älmhult var ett av skälen till att hon med familjen flyttat till småländska Diö. Med utsikt över sjön Möckeln och med Carl von Linnés (bd 23) Råshult i grannskapet inrättade hon sin ateljé. Den blomstrande trädgården, med kamelia, bambu och körsbär, satte spår i hennes mönstervärld, som även kunde ha ett stramare och mer stiliserat uttryck. För Ikea tog S ofta fram hela kollektioner, där mönstret inte bara trycktes på möbel- eller gardintyg. Det kunde också handla om att formge porslin och tapeter, tvålkoppar och mattor. 1989 mottog hon Utmärkt Svensk Form för Ikeas metervara Stockholm.

Parallellt ägnade S sig åt eget konstnärligt arbete, i allt från collage, blandteknik och installationer till skulpturala objekt. Under 1990-talet ställde hon ut flitigt, både ensam och i grupp. 1997 deltog hon i gruppställningen Experimentell textil på Skissernas museum i Lund, för att året därpå ställa ut separat på Växjö konsthall. Samtidigt reste hon ut i världen. Från en studieresa till Marrakech förde hon hem en marockansk silkesmatta, medan hon bland skatterna i hemmet förvarade en tygbit från en sydamerikansk mumie från 1400-talet. Allt kunde få plats i hennes formvärld.

Hösten 1992 reste S i Japan, vars natur och kultur gjorde ett starkt intryck. De-

signmässigt resulterade det i tygerna Barr och Bambu i ockra, indigo och grågrön färgställning för en Ikeakollektion med påslakan och metervara 1995. Under utbildningen på Handarbetets vänner hade hon lärt sig den japanska konsten att spinna tråd av papper. Hennes japanske vän Goro Suzuki målade ett tecken på japanpapper som hon sedan strimlade i långa remsor och spann på slända. Av tråden vävde hon sedan flera av sina ”meddelanden”, och knöt fast remsor i långa, fladdrande band. Dessa experimentella verk monterade hon gärna i en trälåda, och gjorde textilen till en rumslig konst. Andra gånger vävde hon med tråd spunnen av rivna tidningsartiklar eller pigmenterade japanpapperet och knöt det som en flossa på en botten av spunnet papper. Likaså tryckte hon ginkgolöv i våt linnepappersmassa under en kurs i djuptrycksgrafik på Lessebo handpappersbruk 1994.

S:s mest uppmärksammade verk var den magnifika svit mattor som hon 2001 visade på utställningen Ariadnes tråd, vilken med start på Kulturen i Lund vandrade runt i Sverige. För Ikea hade hon tidigare ritat mattor, men mot 1990-talets slut tog arbetet en mer konstnärlig riktning. Inspirerad av den brittiske 1700-talspoeten och konstnären William Blakes dikt *Auguries of Innocence* tog hon fram en liten kollektion mattor. De var tillverkade i samarbete med vännen Adam Munthe på företaget ASAD. Tillsammans med sin kollega Asim Kaplan arbetade Munthe för att återuppbygga de mattväverier som traditionellt funnits i turkiska Anatolien, men som under 1900-talets slut försvunnit i takt med att landsbygdens befolkning sökte sig till städerna. I trakterna kring Konya hade Marco Polo på 1200-talet färdats längs Sidenvägen och konstaterat att världens främsta mattor vävdes i denna trakt. Dit reste nu S för att söka den orientaliska mattkonstens rötter och låta den möta en modern svensk form. På Medelhavsmuseets utställning *Den orientaliska mattan i Sverige*, 1998, hade hon fångslats av historiska mattor från Orienten, vävda i kelim eller knutna för hand. Samma tekniker kom att användas till hennes mattor. De var vävda i hand- och maskinspunnen ull från får som gått och betat på den anatoliska högplatån.

Av omsorgsfulla händer hade ullen färgats i både lysande och dova toner av bla indigo, purpur, ockra och orange. Med namn som Amfora, Granatäpple, Baklava, Fatima, Ariadne och Labyrint knöt deras motiv an till Medelhavets och Orientens myter, historia och kultur. En av dem, Mosaik, förvärvades av Statens konstråd till Sveriges ambassad i Nigeria.

I sitt arbete förenade S det nära och fjärran, det förflutna och nuet när hon förde det textila kulturarvet in i framtiden.

Handl:ar efter S (skisser) i Kalmar konstmuseums designarkiv i Pukeberg.

Utställningskatalog: Ariadnes tråd. [Omslag] U o u å [Lund: Kulturen, 2001.] 28 s, färgill. [Katalog för utställning på Kulturen (Lund), Kalmar Konstmuseum, Textilmuseet (Borås), Medelhavsmuseet samt Leksands kulturhus under 2001. På s 12–25 finns färgfotografier av 13 handvävda mattor av S.]

Tryckta arbeten (bidrag): Följande två bidrag av S har använts som källor till biografiföretaget ovan: Agneta Svensk, formgivare. Med japansk inspiration. Foto: Staffan Johanson (Hemslöjden, 1995, nr 2, s [17]–18, fotogr). [Texten ingår i en sektion (s 17–29) om japansk textilkonst, som även innehåller en annan artikel av S: Naoko Oshiro, shiborikonstnär. Indigons blomma (s 25–27).] – Ariadnes tråd. Agneta Svensk möter mattvävare i Turkiet. Text och foto A S (Hemslöjden, 2001, nr 1, s [29]–32, fotogr). [Texten ingår även under titeln Orientens röda tråd i utställningskatalogen Ariadnes tråd (se ovan), men där med betydligt färre fotografier av S.] – S:s bidrag i övrigt har ej efterforskat.

Källor o litt: E Atle Bjarnestam, De formade 1900-talet: design A-Ö (2005); A G Bergquist, Svensk design sprids över hela världen (Smålandsposten 27 aug 2002); Experimentell textil: 26 jan–31 mars 1997, Skissernas museum, Lund, ed K Garmer (1997); J Nielsen, Agneta Svensk fångar in Sverige (Smålandsposten 26 mars 1999); M Söderberg, Grekiskt och arabiskt möts i Agnetas mattor (Smålandsposten 5 jan 2001); dens, Ett färgstarkt möte (Smålandsposten 27 juli 2002); K Ågren, Fjäderkonst (Hemslöjden 1993, nr 2). – Nekt:er i Smålandsposten 30 juni o i DN 8 juli 2003.

Carolina Söderholm

Svenson, Frey Herman, f 14 nov 1866 i Vetlanda, Kron, d 20 jan 1927 i Sthlm, S:t

Göran. Föräldrar: bankkamreren Sven Israel Svensson o Carolina (Calla) Charlotta Stålhandske. Elev vid Eksjö o Linköpings allm lärov, mogenhetsex i Linköping 29 maj 86, inskr vid UU 14 sept 86, med fil ex där 12 dec 87, med kand vid KI 30 maj 91, bitr läk sommartid vid Loka gyttjebad- o brunnsanstalt 92–95, amanuens vid Serafimerlasarettets klinik för nervsjukdomar 1 mars 96–1 juni 97, med lic vid KI 16 jan 97, leg läk 18 jan 97, led av Sv läk:sällsk 2 feb 97, underläk vid Sthlms sjukhem 1 juni–31 dec 97, tf överläk där 15 juni–15 juli 97, amanuens vid Sthlms hospital för sinnessjuka 1 jan 98–30 april 99, tf bitr läk vid Uppsala hospital 1 maj 99–28 feb 00, bitr läk vid Kristinehamns hospital 1 mars 00–31 mars 04, företog studieresor i Tyskland o Frankrike 01, i Tyskland 02, disp vid KI 13 maj 03, med dr vid UU 29 maj 03, överläk vid Uppsala hospital o asyl samt e o prof i psykiatri vid UU 1 april 04, ord från vt 09–19 nov 26 (tjl från 16 aug 21), tf inspektör för privata anstalten för sinnessjuka i Vängelsta, Upps, 05, v ordf i Sv psykiatriska fören 05–07 o 20–21, ordf 07–08 o 13–15, hedersled där 25, sv representant vid 6:e o 7:e internationella kongressen i kriminalantropologi i Turin 06 o Köln 11, studieresor till Tyskland o Österrike på statsstip o fakultetens Regnelliska stip 08, ordf i komm ang hospitalspersonalens uppförande på ord stat juni 12–sept 13, led av Med:styr:s vetensk råd 1 jan 13–23, förordnad som överinspektör för sinnessjukvården i perioder 14–20, v ordf i Sv fotbollförb jan 14–nov 20, ordf i Sveriges akad idrottsförb 15–20.

G 30 dec 1902 i Sthlm, Klara, m Clara (Clary) Johanna Ohlsson, f 13 juli 1882 där, ibid, d 1 april 1962 där, S:t Göran, dtr till riksdagsmannen o fabrikören Johan O (bd 28) o fotografen Clara Augusta Beamers.

Frey S växte upp i Vetlanda. Efter studier i Eksjö och Linköping tog han sin mogenhetsexamen i Linköping och fortsatte sedan med medicinska studier i Uppsala och vid Karolinska institutet i Stockholm. S hade under studieåren starka litterära, filosofiska, psykologiska och idrottsliga intressen. I två små prosaböcker, Lytta själar (1898) och Via Dolorosa (1899), gav han prov på sin förmåga att gestalta psykologiska konflikter. De blev förhållandevis väl mottagna i dagspres-